

FAKULTA
HUMANITNÍCH STUDIÍ
Univerzita Karlova

Posudek diplomové práce Bc. Šárky Kašparové, *Analýza queer dětství prostřednictvím filmu* (vedoucí práce)

Diplomovou práci Šárky Kašparové je možné situovat do oblasti filmových cultural studies a queer teorie. Inspirována knihou Katherine Bond Stockton *Queer Child* (2009), Kašparová sleduje jednu z linií tezí Stockton na narativu francouzského filmu *Tomboy* (2011) a ptá se nakolik analyzovaný film dovoluje prostor k nenormativním imaginacím „dětství“. Vybrané téma kulturních představ dětství, které není možno jednoznačně zařadit do normativně-genderovaných preskripcí považují za velmi důležité a nosné. Stejně tak je inspirativní práce s tezemi důležité knihy, která jednak otevírá queer teorii promýšlení normativní časovosti a konceptům růstu, a ne-identitně vázané „perverzité“ a jednak je odpovědí na kulturní využívání/zneužívání obrazu dětské asexuální nevinnosti pro (nejčastěji, ale ne exkluzivně) konzervativní agendu. Jak autorka spolu se Stockton konstatují: *“Ve století dítěte se tedy společnost obává, že idea dítěte vymizí [...] tím, že se do idey dítěte začíná prolínat homosexuální (queer) dítě se všemi jeho aspekty. Je tedy zřejmé, že se bojíme konceptu dítěte a tak ho „chráníme“ a normatizujeme, abychom ho mohli i nadále ovládat.“* (Stockton: 2009, 226; zde str. 42)

Text se opírá o solidně zpracovanou teoretickou základnu, ve které do popředí stává dekonstrukci binarit, jak ji představuje queer teorie a pohledy na dětskou socializaci. Přestože se tyto texty nakonec do finální podoby práce nedostaly či dostaly pouze marginálně, autorka zpracovala a seznámila se i s pracemi historizujícími samotný koncept „dětství“ a „dítěte“. Pro konceptuální koherenci a „sevřenost“ se autorka rozhodla soustředit se právě na jeden vybraný (a v zahraniční literatuře hodnocený jako zásadní) koncept, který hledá nové cesty uchopení dětství. Koncept Stockton pak dialogicky odpovídá kapitole o teoriích socializace. Právě kapitola 3 věnovaná normativní socializaci ukazuje jisté obtíže v práci s různorodými teoretickými texty a s jejich koherentní sumarizací. V textu tak přes výrazné zlepšení zůstaly jisté rozpory mezi citovanými díly (resp. paradigmaty, ze kterých texty vycházejí, např. Práce Weisse, Fifkové et al., vedle prací Curran, Renzetti, Šmausová...), či citování z neakademických prací (jako Gender webnode). Metodologické kapitoly jsou sice stručnější, ale účelné a formálně k nim nemám větších připomínek (viz níže). Analytická/interpretativní část textu se konzistentně snaží o propojení s teoretickým aparátem, autorka se vrací k diskutovaným textům a konceptům a snaží se je využít k vlastní interpretaci. Propojení a

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ Univerzita Karlova

práce s tímto konceptuálním aparátem vnímám jako velký posun autorky a osvojení si modelů analytické práce a to i přesto, že na mnohých místech tato propojení nejsou „hladká“, či jim chybí moment „nového“. Jedním z cílů diplomových prací je i naučit se řemeslu, a v tomto smyslu u této práce vidím velký krok.

Text je i přes mnohé přepracování a výrazné vylepšení stále relativně těžkopádný a na mnohých místech relativně nesrozumitelný. Namátkou: „*Stockton také předpokládá, že touha vytvořit určitou vzdálenost mezi dětstvím a dospělostí ještě více zpodivnila (Queerness) dětství, hlavně kvůli pomyslné polarizaci dospělého světa a dětského světa, což je produkt normativní společnosti, která takto zachovává normativní řád ve společnosti.*“ (syntax a větné vazby), či „*dítě, které je podivné nevinností nebo podle barvy / peněz*“ (str. 41) atd. Těžkopádnost ve vyjadřování byla jednou z největších autorčiniých překážek a domnívám se, že zatěžuje čtivost textu i formulování/srozumitelnost otázek jednotlivých kapitol i výzkumných otázek: „*Na pozadí analýzy filmu Tomboy mne bude zejména zajímat, jakým způsobem reprezentuje queer dětství a jak se vztahuje ke kategoriím genderu a sexuality. V centru mého zájmu bude rovněž i skutečnost, zda film subvertuje normativní pojetí dětství či potažmo identity a sexuality dítěte, které jak jsem zmínila v předešlých kapitolách, má tendenci být spíše tabuizováno či opředeno lékařskými pojmy a diagnózami. Rovněž se zaměřím na to, zda film reprodukuje nějaké mocenské struktury a vztahy, a jaké roviny moci film akcentuje. Spolu s tím budu tematizovat i problematiku a pozici jinakosti v rámci narativu filmu.*“ (str. 51)

Ještě několik komentářů k metodologickým postupům:

- 1) Autorka se opírá o postupy analýzy reprezentací (S. Hall, CSCC), které jí dovolují sledovat propojení kulturních imaginací—zde prezentovány filmovým narativem—a ideologických, hegemonních normativů. Přes takto definovaný analytický rámec se v analýze na některých místech zdá, že autorka nediskutuje materiál jakožto kulturní narativ, ale přistupuje k němu jako k „autentickému“ zachycení sociální reality – toto se objevuje v místech, kde autorka diskutuje možné motivy chování hlavní postavy filmu, „queer dítěte“, psychologizuje je či o nich uvažuje jako o výsledcích rozhovorů a konkrétního jednání.
- 2) Rozpor vidím v deklarovaných východiscích queer teorie a přetrvávajících binaritách a náznacích identitního paradigmatu. Např. autorčina formulace otázek k první

FAKULTA
HUMANITNÍCH STUDIÍ
Univerzita Karlova

analytické kapitole: První otázkou, na níž budu v rámci analýzy filmu hledat odpověď, bude, jakým způsobem film pracuje s kategoriemi genderu, tedy jak na ně nahlíží a jak s nimi pracuje. Zároveň mne bude zajímat, zda genderový řád potvrzuje a reprodukuje či jej subvertuje a v jistém smyslu posouvá významy a diskurzy s ním spojené. V návaznosti na předešlou otázku mne i zajímá, jakým způsobem je ve filmu konstruována sexualita s ohledem na transgenderové téma filmu. Zda filmový narativ sexualitu nediskutuje, či ji vykresluje esencialistickým nebo naopak nefixním způsobem?

Tj. objevuje se zde (a poté i v analytické diskuzi) binární protiklad potvrzování vs. subverze heteronormativního řádu; esencializace vs. zdůrazňování fluidnosti. Snahou queer teorie a koneckonců i vybraného konceptu „queer dítě“ je mimojiné i dekonstruovat dialektickou logiku, která je součástí ideologického rámce heteronormativity.

3) Autorka říká, že „queer dítě“ je mimo společenské paradigma naší kultury (str. 41). V jakém smyslu jej potom ale může zachytit filmový narativ? V jakém smyslu by potom bylo „queer dětství“ žitelné či představitelné? Mohla by autorka toto objasnit během obhajoby?

Souhrnem, tato diplomová práce vznikala poměrně dlouhou dobu, několikrát proměnila svůj půdorys – i když centrální zájem o nenormativní dětství a jeho kulturní reprezentace a imaginace diplomandku provázely po celou dobu. Jako vedoucí práce za současnou podobou předkládané diplomové práce vidím velké a poctivé úsilí i ambici poznat nové. Přes všechny nedostatky, které v současné podobě práce stále přetrvávají, hodnotím výrazný posun ve schopnosti diplomandky vstřebat náročný teoretický koncept i posun v analytickém zpracování primárního materiálu. Práci doporučuji k obhajobě a jako výchozí hodnocení navrhuji **hranici mezi velmi dobře a dobře.**

Kateřina Kolářová

V Chicagu,
22. září, 2016

**FAKULTA
HUMANITNÍCH STUDIÍ**
Univerzita Karlova